

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Justitiedepartementet

Yttrande över betänkandet Stärkt insyn i politiska processer (SOU 2025:52)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Bakgrund och innehållet i förslaget

I betänkandet föreslås ändringar i insynslagen. Bland annat föreslås att det inte ska vara tillåtet att ta emot anonyma bidrag för partier eller kandidater, varför den beloppsgräns som nu gäller för förbudet mot anonyma bidrag föreslås tas bort. Vidare föreslås att bidrag som förmedlas av särskild insamlingsorganisation eller annan endast ska få tas emot om partiet får uppgift om ursprungliga givare, att redovisningsskyldigas ansvar att förhindra kringgåenden ska förtydligas och att redovisningsskyldigheten utökas till att omfatta kostnader, tillgångar och skulder.

Vidare föreslås en ny lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut. Förslagsställaren anger att förslaget innebär att en aktör, som bedriver den typ av påverkanskommunikation som omfattas av förslaget, ska anmäla sig för registrering och lämna vissa grundläggande uppgifter om sig själv, såsom kontaktuppgifter och en allmän beskrivning av verksamheten. Förslagsställaren anger att aktören ska ansvara för att anmäla förändringar och om den har upphört att bedriva påverkanskommunikation ska registermyndigheten avregistrera aktören. Tre gånger om året ska aktören lämna en redovisning om bedriven påverkanskommunikation till registermyndigheten. Förslagsställaren anger att redovisningen ska innehålla uppgifter om de ämnen som påverkanskommunikationen har gällt, vilka politiska beslutsfattare eller medarbetare som aktören har haft kontakt med samt huvudsakliga sätt att hålla kontakt och kontakternas ungefärliga omfattning. Vidare innebär förslaget att aktören en gång om året ska lämna uppgifter om de resurser som har använts för påverkanskommunikation under det gångna året, med avseende på antal personer som har deltagit och antal årsarbetskrafter som de har använt samt kostnad för inköpta tjänster. Den påverkanskommunikation som omfattas av förslaget gäller kontakter med statsråd och riksdagsledamöter, politiska och opolitiska tjänstemän i Regeringskansliet och Riksdagsförvaltningen, samt vissa medverkande i särskild utredning eller kommitté som har tillkallats av regeringen.

Vidare anger förslagsställaren att företrädare för förvaltningsmyndigheter, statliga bolag eller domstolar inte bör omfattas av regelverket som mottagare av påverkan. Även politiska beslutsfattare på regional och lokal nivå undantas. Förslagsställaren anger att när regelverket har varit i kraft under en tid, bör frågan om de ska omfattas övervägas på nytt. Förslagsställaren anger att endast direkta kontakter bör omfattas av förslaget men det inte bör spela någon roll på vems initiativ, var eller hur kontakten sker. Vidare föreslås lagen avgränsas till att gälla kommunikation med syfte att påverka beredning eller beslut i ett

ärende. Tidiga kontakter med syfte att initiera ett ärende eller skapa intresse kring en fråga är en viktig del av politisk påverkan men bör lämnas utanför förslaget, bland annat med hänsyn till att det är fråga om reglering på ett helt nytt område, anger förslagsställaren.

Konsekvenser för företag

Förslagsställaren anger att förslaget omfattar alla företag, såväl sådana som är juridiska personer som de som bedrivs i form av enskild näringsidkare omfattas, men endast om de bedriver påverkanskommunikation. När det gäller enskilda näringsidkare omfattas de endast om de har PR och kommunikation som sin huvudverksamhet. Förslagsställaren anger att Företagsregistret, som förs av Statistiska centralbyrån (SCB), innehåller 1 773 888 företag, varav 37 procent bedrivs som enskild näringsverksamhet och 43 procent som aktiebolag. 99,7 procent av företagen är privatägda. Vidare anges att det finns omkring 60 större företag som är verksamma som konsulter inom den bransch som brukar kallas PR och kommunikation och att det därutöver finns en stor mängd små företag och frilansande konsulter i samma bransch samt att många företag också bedriver påverkansarbete i egen regi. Förslagsställaren anger att det är svårt att göra antaganden om hur många företag som bedriver påverkanskommunikation. En enkät som förslagsställaren genomfört visar på att relativt många företag bedriver påverkanskommunikation. Ytterligare information om enkäten och berörda företag finns på s. 162–163 i konsekvensutredningen.

Förslagsställaren anger att förslaget om en ny lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut kommer att innebära konsekvenser för företag. Förslagsställaren anger att de företag som bedriver påverkanskommunikation kommer att vara skyldiga att anmäla sig till registret och lämna vissa uppgifter om det till Kammarkollegiet för offentliggörande. Förslagsställaren anger vidare att det finns en risk att små företag kommer att uppfatta skyldigheten att lämna uppgifter som något mer betungande än stora företag. Däremot bedömer förslagsställaren, i konsekvensutredningen, att förslagen inte kommer att påverka små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags. Vidare anges att förslagen har utformats med avsikt att den administrativa bördan ska vara så lätt som möjlig. Förslagsställaren anger att de uppgifter som ska lämnas inte är omfattande. Företagen ska i samband med anmälan för registrering lämna ett antal grundläggande uppgifter. Därefter ska de lämna återkommande redovisningar med vissa övergripande uppgifter om påverkanskommunikationen. Uppgifterna ska lämnas tre gånger om året så länge påverkanskommunikationen pågår. En av de gångerna ska de lämna vissa uppgifter om ekonomiska aspekter på företagets påverkanskommunikation. Förslagsställaren anger även att man har haft små företags förutsättningar i åtanke när förslaget har utformats i fråga om rapporteringens omfattning. Förslagsställaren anger att även ett företag med små resurser, som bedriver påverkanskommunikation, ska kunna fullgöra sin uppgiftsskyldighet enligt den föreslagna lagen utan att detta ska uppfattas som betungande. Förslagsställaren bedömer att tidsåtgången för att rapportera uppgifterna inte kommer att vara särskilt stor och därmed inte heller företagets kostnad för rapporteringen, men att det också beror på hur mycket påverkanskommunikation som företaget bedriver. För konsultbyråer inom PR uppskattar förslagsställaren att tidsåtgången kommer vara betydligt större än för företag verksamma i andra branscher som bedriver påverkanskommunikation som en liten del av verksamheten.

Vad gäller påverkan på konkurrensen för företag finns även ytterligare information i betänkandets övriga delar. Det finns även information om åtgärder för att begränsa förslagets kostnader och andra effekter. Bland annat anger förslagsställaren systemen för insyn inte bör vara onödigt krångliga, kostsamma eller administrativt betungande, varken för enskilda eller

det allmänna, vilket anges vara av särskild betydelse för enskilda aktörer som är mindre resursstarka eftersom det annars kan påverka jämlikheten i möjligheterna att påverka. Vidare anges att det är av stor vikt att kontakter mellan politiska beslutsfattare och enskilda inte hämmas, då det finns en risk att förslaget skulle kunna ha en hämmande effekt på vissa aktörer som vill ta kontakt med beslutsfattare och framföra sina perspektiv på olika frågor. Detta skulle kunna tänkas särskilt gälla mer resurssvaga aktörer, om regelverket uppfattas som betungande. Förslagsställaren anger att det är mycket viktigt att civilsamhällets kontakter med politiska beslutsfattare inte försvåras eller hämmas. Att synliggöra kontakterna kan också tänkas inspirera till fler och mer allsidiga kontakter, anger förslagsställaren.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Vad gäller förslagets påverkan på företagens kostnader konstaterar Regelrådet att förslaget i första hand kan påverka företagens administrativa kostnader mot bakgrund av de uppgifter som ska lämnas in till registermyndigheten. Regelrådet konstaterar att den kvalitativa beskrivning av vilka kostnader som kan uppstå är tydlig samtidigt som det saknas en kvantitativ uppskattning. Regelrådet finner att beskrivningen i denna del hade behövt kompletteras med en sådan uppskattning, till exempel i form av exempelberäkningar av vilka kostnader som uppstår för ett litet företag och ett stort företag, för att beskrivningen ska vara godtagbar. Regelrådet finner även att analysen behöver kompletteras med en bedömning om de sekundäreffekter som kan uppstå för företagen. Även om det, som Regelrådet uppfattar utifrån informationen i konsekvensutredningen, tycks handla om relativt begränsade uppgifter som ska rapporteras så kan företagen behöva införa nya rutiner för att ställa om till kraven. Regelrådet uppfattar vidare att förslagsställaren har goda möjligheter att göra en sådan uppskattning då det i betänkandet finns uppgifter om ungefär hur ofta påverkanskontakter tas samt vilka uppgifter som ska registreras och hur ofta.

Regelrådet finner att konsekvensutredningen innehåller tydliga beskrivningar av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning, bland annat anges små företags förutsättningar vara en anledning till att rapporteringskravens föreslagna utformning. Regelrådet finner dock att det vore önskvärt om beskrivningen av särskilda hänsyn till små företag kompletterades med en beskrivning av hur dessa företag påverkas av förslaget. Regelrådet finner således beskrivningen av särskilda hänsyn till små företag godtagbar trots önskvärda förtydliganden.

Gällande påverkan på konkurrensen för berörda företag bedömer förslagsställaren att små företags konkurrensvillkor inte påverkas av förslaget. I betänkandet finns ytterligare resonemang kring konkurrenspåverkan. Bland annat anges att det är viktigt att systemet inte blir administrativt betungande för aktörer som är mindre resursstarka eftersom det kan påverka jämlikheten i möjligheterna att påverka. Vidare anges att ökad insyn också kan leda till fler och mer allsidiga kontakter. Regelrådet anser att det är positivt att förslagsställaren ger en nyanserad bild av den konkurrenspåverkan som kan uppstå, även om förslagsställaren bedömer att små företags konkurrensvillkor inte kommer att påverkas av förslaget. Regelrådet finner dock att det utifrån den information som finns är svårt att bedöma hur små företag påverkas jämfört med större företag som kan ha lättare att ställa om till nya och ändrade regler, samt hur en ökad insyn kan påverka företagens vilja att bedriva påverkanskommunikation, särskilt i en bransch med få aktörer, och vilka effekter detta får för konkurrenssituationen. Beskrivningen i denna del hade således behövt kompletteras. Av denna anledning bedömer Regelrådet beskrivningen av förslagets påverkan på konkurrenssituationen för berörda företag bristfällig.

Regelrådet finner övriga delasppekter, utöver ovan nämnda, tydligt redovisade och därmed godtagbara.

Regelrådet framhåller sammanfattningsvis att konsekvensutredningen överlag är mycket tydlig och att förslagsställaren på ett genomgående sätt resonerar kring förslagets effekter, direkta såväl som indirekta, för berörda företag. Ett sådant gott exempel gäller de beskrivningar som finns av åtgärder för att begränsa förslagets kostnader och andra effekter. Enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning är det inte något krav att konsekvensutredningar ska innehålla en sådan redogörelse, varför Regelrådet vill lyfta att det är positivt att en sådan beskrivning finns med givet förslagets effekter för företag. Regelrådets bedömning att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning görs med anledning av avsaknaden av en kvantitativ uppskattning av förslagets påverkan på företagens administrativa kostnader. Regelrådet finner således att konsekvensutredningen hade behövt kompletteras med en sådan uppskattning för att kunna uppfylla kraven i förordningen.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 2 september 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, Helena Fond, Hanifeh Khayyeri, Hans Peter Larsson och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Erik Palm.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Erik Palm
Föredragande